'ರೀ ನಿಮಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾ..? ಗಂಗೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗ್ತಾಳಂತೆ' ಅದೊಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುವಾಗ ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಇವಳು ಯಾರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದೆ 'ಏನೇ ಅದು, ಹಾಗೇಳ್ತಿ.. ಗಂಗೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲೇ.. ಮತ್ತೇನು ಹೋಗೋದು..?' ಎಂದು ಚಟಾಕಿ ಹಾರಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕವಳು ನಗುತ್ತಾ 'ನಿಮ್ದು ಬಿಡಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜೋಕು.. ನಾ ಹೇಳಿದ್ದು ದೊಡ್ಡಮನೆ ಗಂಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ.. ಇವತ್ತು ನಾಳೆಯೊಳಗೆ ನಮ್ಮನೆಗೂ ಬರಬಹುದು' ಎಂದಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಹಾಗೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವೂ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ನಾ ನೋಡಿದ ಹಾಗೇ ಈ ಗಂಗೆಗೆ ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆಯ ಕನಸು ಇತ್ತೀಚಿನದಲ್ಲ. ಕಳೆದ 10–12 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹಲವಾರು ಸಲ ಅವಳ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆಯ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆ. ನಾನು ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾಗಲಿಂದಲೂ ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು 45–50 ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಈ ಗಂಗೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಆಗ ಗಂಗೆ ಪ್ರಾಯದವಳಾಗಿದ್ದಳು, ಈಗ ಸುಮಾರು 84–85 ವರ್ಷದ ಮುದುಕಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಅವಳ ಲವಲವಿಕೆಯ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೇ ಮುಪ್ಪು ಬಂದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮೂರಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹತ್ತಾರು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಹೆಸರಿಗೆ ದೊಡ್ಡಮನೆ ಗಂಗೆ, ಆದರೆ ಇವಳಿಗೆ ಸ್ವಂತದ್ದೆಂಬ ಸೂರೂ ಇಲ್ಲ, ಆಸ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಊರ ಮಗಳಾಗಿದ್ದವಳು ಈಗ ಊರ ಅಜ್ಜಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಅಷ್ಟೆ.

ಗಂಗೆಯ ಮೂಲ ನಮ್ಮೂರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡಮನೆಯೆಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಯಲ್ಲಾಪುರ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದ ಈ ಹಳ್ಳಿ, ಇಂದಿಗೂ ಕುಗ್ರಾಮದಂತೇ ಇದೆಯೆಂದರೆ, 75–80 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೇಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ಗಂಗೆಯ ತಂದೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಭಟ್ಟರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಪೂರ್ವಜರು ದೊಡ್ಡಮನೆ ಊರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅರ್ಚಕರಾಗಿದ್ದವರು. ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹಿಂಭಾಗದ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕರ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಭಟ್ಟರ ಸಂಸಾರ ವಾಸವಾಗಿತ್ತು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪೂಜೆ, ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕರೆದವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವುದರಿಂದ ಬರುವ ದಕ್ಷಿಣೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಜೀವನಾಧಾರವಾಗಿತ್ತು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಭಟ್ಟ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು ಈ ಗಂಗೆ. ಗಂಗೆ ಐದು ವರ್ಷದವಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಊರಿಗೆ ಪ್ಲೇಗ್ ಮಹಾಮಾರಿ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಪ್ಲೇಗ್ ಮಾರಿ ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ದೊಡ್ಡಮನೆ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳ ಎಷ್ಟೋ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ವಂಶದ ಹೆಸರು ಹೇಳಲೂ ಸಹ ಯಾರೂ ಬದುಕುಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶವೇ ಸ್ಮಶಾನದಂತಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡಮನೆ ಊರಿನಲ್ಲೂ ಬಹುತೇಕ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಗಂಗೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ಲೇಗ್ ಮಾರಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗಂಗೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಸೋಂಕೂ ತಗುಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆಯ ಸೋದರಮಾವ ಹಾಗೂ ಸಮೀಪದ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರೂ ಬದುಕುಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಭಟ್ಟರ ಕುಟುಂಬ ಪ್ಲೇಗ್ ಮಾರಿಗೆ ಬಲಿಯಾದ ನಂತರ, ವಂಶದ ಏಕೈಕ ಕುಡಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ ಪುಟ್ಟ ಬಾಲೆ ಗಂಗೆಗೆ ಬದುಕುಳಿದ ಊರಿನ ಜನರಿಂದ ಊಟೋಪಚಾರ ಆಶ್ರಯ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅರ್ಚಕ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಭಟ್ಟರು ಕಾಲವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ಲೇಗ್ ಮಹಾಮಾರಿಯ ತೀವ್ರತೆ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಊರ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಅರ್ಚಕರು ಬಂದರು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಾಂಗಣದ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಸ ಅರ್ಚಕರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ, ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನ ಗಂಗೆ ನಿರಾಶ್ರಿತಳಾಗ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಗಂಗೆಯು ಊರ ಮಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತಳಾದಳು.

ಇದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವ 45 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಆಗ ಅನಾಥಾಲಯಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಅನಾಥೆ ಗಂಗೆಗೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲಾ ತಲಾ ಒಂದೆರಡು ದಿನದಂತೇ ಆಹಾರ ನಿದ್ರೆಗಳಿಗಾಗಿ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಒಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮನೆಗಳ ಸರತಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ. ಹೀಗೇ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಹತ್ತಾರು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿದ್ದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಗೆ ಉಡಲು ಹಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳೂ ದೊರಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಅಥವಾ ಅವಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಜೀವನ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ದುರಂತವಾದರೂ, ಅವಳು ಯಾರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೂ ಊಟ ತಿಂಡಿಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಊರಿನ ಜನರ ಉಪಕಾರ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು.

ಗಂಗೆ ಯಾರ ಮನೆಗೇ ಹೋದರೂ ತನ್ನ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಮನೆಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಊಟ ತಿಂಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾದದ್ದು ಅವಳು ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಮೇಲೆ. ನೋಡಲು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗಿದ್ದ ಗಂಗೆ ಯೌವ್ವನ ತುಂಬಿ ನಿಂತಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಣ್ಣುಗಳು ಅವಳ ದೇಹವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಅರಿತ ಗಂಗೆ ಮೊದ ಮೊದಲು ಭಯಪಟ್ಟರೂ ಕೊನೆ ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಎಂದೂ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡವಳಲ್ಲ ಅಥವಾ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟವಳಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮುಂಜಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ಸಮಾರಂಭಗಳಿದ್ದಾಗ, ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಅದು ಇದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ/ದುಡ್ಡು ಕೊಡಲು ನೋಡಿದಾಗ, ಗಂಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಅದರ ಬದಲಿಗೆ, ಅವಳು ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಉಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ ಹಳೆಯ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪುಸಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಡೆದು ಅವುಗಳನ್ನೇ ಉಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನುಟ್ಟ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರ ಕಣ್ಣು ಬೀಳುವುದೋ ಎಂಬ ಆತಂಕದಿಂದ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಯಾವ ಭೂತ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಭಯವಾಗಲೀ, ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿ ಹಾವು ಹರಣೆಗಳ ಭಯವಾಗಲೀ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಎಂದೂ ಕಾಡಿರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೂರಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದೂರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸರಿಯಾದ ರಸ್ತೆಗಳು ಇನ್ನೂ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರದ ಕಾಲ ಅದು. ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳ ನಡುವೆ ಕಾಲು ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾದು ಹೋಗಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿತ್ತು. ಅಂತಹದರಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಯಾವ ಭಯವಿಲ್ಲದೇ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ದುರಾದೃಷ್ಟವನ್ನು ನೆನೆದು ಅವಳು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದನ್ನಾಗಲೀ, ಇತರರೊಡನೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನಾಗಲೀ, ಎಂದೂ ಯಾರೂ ನೋಡಿದವರಿಲ್ಲ. ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಊರೂರು ತಿರುಗುವಾಗ ಕಾಮುಕರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾದ ಗಂಗೆ, ಹೇಗೆ ನಿಭಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಳೋ ಅವಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತು. ಅಂಥಾದ್ದರಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಿಡಿಗೇಡಿಗಳು ಗಂಗೆಯ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹಗುರವಾಗಿ ಮಾತುಗಳಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಇತ್ತು.

ಗಂಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ಪವಿತ್ರಳು... ಎಂದು ಪ್ರಾಯದ ಕೆಲವರು ಆಗಾಗ ಮೀಸೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಕು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದ ನಾನು ನೋಡಿದ ನೆನಪಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಗಂಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಊರಿಂದೂರಿಗೆ ತಿರುಗುವ ತನ್ನ ಗಂಗಾ ಸವಾರಿ ಕಾಯಕವನ್ನು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಯೌವ್ವನ, ಮಧ್ಯಪ್ರಾಯ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾಟಿದ ಗಂಗೆ 85ರ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಊರಿಂದೂರಿಗೆ ತಿರುಗುತ್ತ ಆರೋಗ್ಯದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯೇ ಅವಳ ಆರೋಗ್ಯದ ಗುಟ್ಟಿರಬಹುದು.

ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳ ಯಾರದೇ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮುಂಜಿ ಅಥವಾ ಇನ್ಯಾವುದೇ ಪೂಜೆ ಸಮಾರಾಧನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿರಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಮುಂಚೆಯೇ ಗಂಗೆ ಹಾಜರಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳನ್ನು